

Vlaams
Parlement

ingediend op **1176** (2016-2017) – Nr. 2
26 februari 2018 (2017-2018)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
uitgebracht door Björn Anseeuw, Jan Bertels en Tine van der Vloet

over de conceptnota voor nieuwe regelgeving

van Katrien Schryvers, Vera Jans, Griet Coppé, Valerie Taldeman,
Cindy Franssen en Sonja Claes

betreffende het beter op elkaar afstemmen
van de aanpassingspremie
voor personen met een handicap
en de aanpassingspremie voor ouderen

Samenstelling van de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin:

Voorzitter: Bart Van Malderen.

Vaste leden:

Danielle Godderis-T'Jonck, Lies Jans, Lorin Parys, Peter Persyn, Elke Sleurs, Tine van der Vloet;
Griet Coppé, Cindy Franssen, Vera Jans, Katrien Schryvers;
Freya Saeys, Martine Taelman;
Freya Van den Bossche, Bart Van Malderen;
Elke Van den Brandt.

Plaatsvervangers:

Björn Anseeuw, Vera Celis, Cathy Coudyser, Koen Daniëls, Ingeborg De Meulemeester,
Manuela Van Werde;
Sonja Claes, Dirk de Kort, Kathleen Helsen, Tinne Rombouts;
Jo De Ro, Emmily Talpe;
Jan Bertels, Bert Moyaers;
Elisabeth Meuleman.

Toegevoegde leden:

Ortwin Depoortere.

Documenten in het dossier:

1176 (2016-2017) – Nr. 1: Conceptnota voor nieuwe regelgeving

INHOUD

I.	Uiteenzetting door Jul Geeroms, voorzitter, en Nils Vandenwege, directeur, Vlaamse Ouderenraad.....	4
1.	Inleiding	4
2.	Context	4
3.	Belang van een aangepaste woning.....	5
4.	Pijnpunten bij woningaanpassingen	5
5.	Naar een volwaardig beleid voor langer thuis wonen	5
6.	Bedenkingen bij de conceptnota	6
6.1.	Twee stelsels: stap richting vereenvoudiging.....	6
6.2.	Premie: ook stimulans voor preventie?	6
6.3.	Ook breder inzetten op preventie.....	6
6.4.	Inkomensgrens aanpassingspremie.....	7
6.5.	Toeleiding en adviesverstrekking	7
II.	Vragen van de leden	7
III.	Uiteenzetting door Tine Missinne, regionaal coördinator en contactpersoon gemeentelijk toegankelijkheidsbeleid, en Lieve Houbrechts, adviseur Wonen en Zorg, Inter	10
1.	Inter – opdracht	10
2.	Integrale toegankelijkheid en universal design.....	10
3.	Publicaties over wonen	10
4.	Wonen voor ouderen – enkele vaststellingen	11
5.	Inzet op preventie – meersporenbeleid	11
6.	Aandachtspunten premiebeleid	12
7.	Vragen bij de conceptnota.....	12
IV.	Vragen van de leden	13
V.	Uiteenzetting door Dimitri Heyndrickx, intermutualistisch stafmedewerker, en Veronique Van Moer, Vlaams Intermutualistisch College.....	15
VI.	Vragen van de leden	18
	Gebruikte afkortingen.....	20

Op 7 februari 2018 hield de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin een hoorzitting over de conceptnota voor nieuwe regelgeving betreffende het beter op elkaar afstemmen van de aanpassingspremie voor personen met een handicap en de aanpassingspremie voor ouderen.

De commissie hoorde Jul Geeroms, voorzitter, en Nils Vandenwege, directeur, Vlaamse Ouderenraad; Lieve Houbrechts, adviseur Wonen en Zorg, en Tine Missinne, regionaal coördinator en contactpersoon gemeentelijk toegankelijkheidsbeleid, Inter; en Dimitri Heyndrickx, intermutualistisch stafmedewerker, en Veronique Van Moer, Vlaams Intermutualistisch College.

I. Uiteenzetting door Jul Geeroms, voorzitter, en Nils Vandenwege, directeur, Vlaamse Ouderenraad

1. Inleiding

Jul Geeroms deelt ter introductie een persoonlijk verhaal om het belang van de aanpassingspremies te illustreren. Hij is geboren in 1946 en zijn echtgenote in 1949. Ze kochten in 1984 een huis van 1926. Er zijn af en toe bouwtechnische problemen, zoals recent een breuk in de afvoerleiding. De leefruimte moet opgebroken worden. Ze zien zich geconfronteerd met een aantal problemen, zoals verzekering. Dat blijkt in orde, maar vergt voorafgaand onderzoek, schadeberekening, verzekeringsexpert en dies meer. Door de problemen en de ingrijpende aard der werken, is het paar beginnen na te denken over andere aanpassingen die het leven vereenvoudigen voor wie ouder wordt. Ze zijn actieve senioren en willen in hun woning nabij het stadscentrum en in een prettige buurt blijven wonen. Familie, kinderen en vrienden wonen dichtbij. Een ander element is de alertheid voor energieverbruik die de overheid voortdurend vraagt.

Een cruciale vraag bij al die veranderingen is de prijs en betaalbaarheid. Het blijkt een behoorlijk prijskaartje en de spreker verzekert de leden ervan dat hij een deel van de groepsverzekering zal nodig hebben om het te bekostigen. Met het voorbeeld wil hij erop wijzen dat men vaak hoort dat armoede onder ouderen beperkt is door het feit dat ze een eigen huis hebben. Ze betalen geen huur maar een huis heeft ook eigen kosten. De spreker vraagt zich af hoe mensen met enkel een laag pensioen zulke kosten kunnen betalen. Er zijn premies, maar om die te vinden met de premiezoeker, moet men al over een computer beschikken en ermee kunnen werken. Jul Geeroms kwam uit op een lijst van maar liefst veertig premies die van toepassing kunnen zijn. Ze verschillen naargelang doel en premieverstrekker, die de federale of Vlaamse overheid kan zijn, netbeheerders, maar net zo goed provincie of gemeente. Bijkomende vraag is of en welke premies gecombineerd kunnen worden. De spreker stelt dat de waaier aan mogelijkheden verwarrend kan zijn. Dat doet vragen rijzen of de leeftijdsgroep van 70-80-jarigen die aanpassingen aan de woning nodig heeft, voldoende op de hoogte is van de aanpassingspremies. Krijgen ze genoeg ondersteuning om de premies aan te vragen? Het blijkt niet simpel. De Vlaamse Ouderenraad wil deze problematiek aankaarten in het kader van de aanpassingspremies, maar onderstreept dat het veel verder gaat.

2. Context

Nils Vandenwege zegt dat de conceptnota deels de impact van de vergrijzing duidt, mede aan de hand van cijfers richting 2060. De studiedienst van de Vlaamse Regering berekent om de drie jaar de demografische vooruitzichten per gemeente. Dat gebeurt onder meer voor de alleenwonende 80-plussers. Op een termijn van tien jaar is in zowat elke Vlaamse gemeente, enkele stedelijke gebieden niet te na gesproken, een toename te noteren van die groep. In meer

dan de helft is dat meer dan 20 percent. In een op zes is het meer dan 40 percent. De spreker beklemtoont de positieve kant van dat verhaal: de mens leeft langer, is langer gezond en kan langer zelfstandig thuis blijven wonen. Tegelijk tekent het ook de impact van vergrijzing, verzilvering en gezinsverdunning. Om het een integraal positief verhaal te laten worden, is een volwaardig geïntegreerd beleid nodig dat Welzijn, Zorg en Wonen koppelt.

3. Belang van een aangepaste woning

Het belang van een aangepaste woning lijkt duidelijk. Het beperkt sterk de praktische te overwinnen barrières en zorgt voor een veiliger en prettiger gevoel. Er is minder nood aan ondersteuning en daardoor wordt de mantelzorger deels ontlast. Het risico op valincidenten daalt, wat een grote maatschappelijke besparing kan betekenen en het welzijn beïnvloedt. Bovendien kan men na een – steeds korter – verblijf in het ziekenhuis thuis op een betere en veiligere manier revalideren. Omgekeerd impliceren minder aangepaste woningen ook meer risico's en meer impact op het welzijn van de oudere.

4. Pijnpunten bij woningaanpassingen

Er zijn pijnpunten vastgesteld en de spreker refereert aan een recent advies over energiearmoede en woningrenovatie bij ouderen. De eerste vaststelling luidt dat heel wat woningen van ouderen verouderd zijn en onaangepast aan hun verminderde mobiliteit. Niet alleen financieel, maar ook praktisch, administratief en organisatorisch zijn er uitdagingen: inwinnen van advies, vinden van de juiste aannemer, vergelijken van offertes, coördineren van de werkzaamheden en aanvragen van premies. Er komen veel signalen over hoe moeilijk het is om op zeventig of tachtig jaar nog aan die zaken te beginnen mede in het licht van de onzekerheid over hoe lang men nog in een woning kan blijven wonen. Wegwijs naar en in de premies komt als thema ook terug in de conceptnota.

Met betrekking tot de aanpassingspremie stelt men vast dat er geen ondersteuning is in functie van de zorgnood. Er is een beperkte premie voor alle 65-plussers, die evenwel weinig rekening houdt met de mate waarin er behoefte aan ondersteuning is. Dat is helemaal het geval voor wie een handicap oploopt na de leeftijd van 65 jaar en daar vaak nog tientallen jaren mee moet leven, zonder toegang tot de ondersteuning op maat voor mensen met een beperking. Dat strookt niet met de idee van mensen langer op een goede manier thuis laten wonen, en dat ook aanmoedigen. De Vlaamse Ouderenraad merkt op basis van cijfers van de Landelijke Thuiszorg ook op dat het maximumbedrag van de premie ontoereikend is. Landelijke Thuiszorg adviseert en begeleidt bij woningaanpassing en stelt vast dat jaar na jaar 20 tot 25 percent van de mensen met facturen boven de 10.000 euro zitten. Boven die marge stijgt de premie niet meer mee.

5. Naar een volwaardig beleid voor langer thuis wonen

Er is volgens de Vlaamse Ouderenraad nood aan een volwaardig beleid voor langer thuis wonen. Dat heeft verscheidene aspecten, met in eerste instantie het levensloopbestendig bouwen en verbouwen. Er moet al lang over nagedacht zijn vooraleer de zorgnood zich aandient, maar bewustzijn en stimuli ontbreken. Voorts spelen ook de bredere woonnoden. De aanpassingen zijn vaak gelinkt aan andere gebreken van de woning. Dan moet worden bekeken welke de drempels zijn. Onderbescherming komt herhaaldelijk bovendien, net als het inzicht in en begrip van premies en stelsels. De Vlaamse Ouderenraad geeft de voorkeur aan inclusieve en leeftijdsonafhankelijke oplossingen. Men kijkt daarbij gericht naar wat iemand nodig heeft aan ondersteuning, eerder dan de mate van ondersteuning te laten verschillen naargelang de oorzaak van de beperking of verminderde

mobiliteit. In de bredere setting zijn nog andere aspecten van tel, zoals mantelzorg, zorgzame buurten of vervoer op maat. Versnippering is beleidsmatig uit den boze en daarom moeten de puzzelstukjes in elkaar passen ten overstaan van de ouderen.

6. Bedenkingen bij de conceptnota

6.1. Twee stelsels: stap richting vereenvoudiging

Een opdeling in twee aparte stelsels, zoals de conceptnota vooropstelt, stemt tot tevredenheid. Ze zijn duidelijk. Aan de ene kant kan alles gegroepeerd worden wat met renovatie en energiezuinigheid te maken heeft. Aan de andere kant komt alles wat aanpassingen betreft. Het lijkt zinvol een onderscheid te behouden tussen renovatie- en aanpassingspremie. Wie een woning aanpast en bijvoorbeeld een traplift of handgrepen laat installeren, zal niet het gevoel hebben met een renovatie bezig te zijn. Daardoor zouden ze ook niet nagaan of ze in aanmerking komen voor een renovatiepremie. Een duidelijk onderscheid tussen premies voor renovaties enerzijds en voor toegankelijkheid en woningaanpassingen anderzijds is daarom wenselijk. Het opheffen van het onderscheid tussen de premies voor personen met een handicap en voor ouderen ligt helemaal in de lijn van de eigen uitgangspunten van de Vlaamse Ouderenraad.

6.2. Premie: ook stimulans voor preventie?

De Vlaamse Ouderenraad heeft wel vragen bij het ontbreken van een prikkel om op jongere leeftijd al aandacht te besteden aan het toegankelijk en aanpasbaar maken van de woning, zeker in het licht van de focus op levensloopbestendig wonen. Een premie voor het aanpasbaar maken van woningen vraagt om een preventieve incentive. Die ontbreekt vooralsnog als men de premie wil afstemmen op mensen met een handicap en mensen op hogere leeftijd. Het stelsel moet voor de Vlaamse Ouderenraad een preventief en een curatief onderdeel bevatten. De aanpassingen moeten ingebed zitten eens de ondersteuningsnood is vastgesteld en zich voordoet. De Vlaamse Ouderenraad denkt aan een beperkt basisbedrag dat breed openstaat voor wie een woning bouwt of renoveert in overeenstemming met de toegankelijkheidsprincipes. Daarbovenop komen een of meer trappen op basis van zorgzwaarte voor mensen die effectief aanpassingen nodig hebben. Over hoe die trappen er moeten uitzien, is nog niet afgestemd met de achterban, maar het principe ligt in lijn met eerdere adviezen en standpunten.

Er lijkt ook een koppeling mogelijk met de BelRAI(-screener) zodat de zorgkas mensen met zorgnoden niet alleen hun zorgbudget en zorgticket (het pakket aan zorg waarop ze recht hebben) aanreikt, maar ook gericht kan informeren over de ondersteuning inzake woningaanpassing en hulpmiddelen waarvoor ze in aanmerking komen. Dat is meer geïntegreerd ten aanzien van de gebruiker dan al het geval is.

6.3. Ook breder inzetten op preventie

Er kan nog breder ingezet worden op preventie, los van de premie, middels een basisnormering voor toegankelijkheid. Nils Vandenwege oppert dat dergelijke normering er is voor isolatie en ventilatie, maar vooralsnog niet voor toegankelijkheid bij bouw en renovatie. Er zijn tevens signalen dat de opleiding van architecten aan die aspecten weinig aandacht besteedt. In elk geval worden er te gemakkelijk compromissen over gesloten bij concrete planning.

6.4. Inkomensgrens aanpassingspremie

Wat betreft de inkomensgrens en de aanpassingspremie stipt de conceptnota correct aan dat er een zeer rigide inkomensgrens geldt. Dat zorgt al voor een sterk onderscheid tussen ouderen: met een beperkt verschil in inkomen, kan er door de absolute grens een groot verschil in ondersteuning zijn. Weer duikt het contrast op met de premie voor personen met een handicap. Of er budget is om dat volkomen los te koppelen van het inkomen, valt politiek te bezien. Een optie is een gradueler systeem waarbij een maximumbedrag wordt gehanteerd dat evolueert volgens zorgzwaarte, naast een terugbetalingspercentage dat varieert naargelang inkomenscategorie. De Vlaamse Ouderenraad is bereid mee te denken over andere mogelijkheden.

6.5. Toeleiding en adviesverstrekking

Inzake toeleiding en adviesverstrekking over woningaanpassingen ziet de Vlaamse Ouderenraad een belangrijke rol voor zorgkas, diensten maatschappelijk werk, gezinszorg en lokale dienstencentra. De raad mist nog een algemeen info- of expertisepunt. Het moet onafhankelijk advies verstrekken en instaan voor informatieverstrekking, alsook breder sensibiliseren voor woningaanpassingen in de individuele woningen van ouderen. Er zijn al initiatieven opgezet zoals De Zilveren Sleutel. Bij Enter was er een sterke werking ter zake en die zit nog enigszins ingebed bij Inter, maar het ontbreekt Inter aan een bredere opdracht, zichtbaarheid en dienstverlening ten overstaan van alle actoren en van ouderen over aanpassingen in de individuele woning.

II. Vragen van de leden

Katrien Schryvers zegt dat de Vlaamse Ouderenraad enkele pijnpunten bevestigt die de conceptnota beschrijft: het alles-of-nietsprincipe, het onderscheid tussen ouderen en personen met een handicap of een persoon ouder dan 65 jaar die een handicap oploopt.

Dat de conceptnota focust op de aanpassingspremies, betekent niet dat CD&V er geen voorstander van is om woningen te concipiëren volgens het principe van het levenslang wonen. De Vlaamse Ouderenraad verwijst naar de architectenopleiding en pleit voor een basispremie voor wie met een aantal elementen rekening houdt. De vraag rijst of dat niet opgelegd moet worden. Woningbouw is echter al onderhevig aan tal van verplichtingen. Wie een oude woning renoveert, botst vaak op moeilijkheden om die goed toegankelijk te maken.

Het alles-of-nietsprincipe vormt een probleem omdat het een onderscheid maakt tussen ouderen die wel recht hebben op en ouderen die geen recht hebben op. Er is een groot contrast met de sector van de personen met een handicap. Er is het voorstel om het taperingsysteem in te voeren: afhankelijk van het inkomen wordt een percentage van de tussenkomst uitgekeerd. Heeft de Vlaamse Ouderenraad daarvoor een concreter voorstel? Welke aanpassingen komen hiervoor in aanmerking? Thans zijn er verschillende lijsten. Moet dat gespecificeerd worden in een lijst?

Een algemeen infopunt is een interessant voorstel. Velen vinden inderdaad maar moeilijk de weg. De zorgkassen en de diensten maatschappelijk werk bieden begeleiding aan en ze leggen zelfs bezoeken af om advies te geven, wat even belangrijk is als digitale informatie over premies.

Peter Persyn treedt het pleidooi voor integratie en ontkokering bij. Jonge gezinnen moeten warm worden gemaakt om te bouwen volgens het principe van

levenslang wonen. Vaak eenvoudige aanpassingen leveren aanvankelijk extra kosten op maar renderen op termijn omdat ze de woning blijvend valoriseren. Hetzelfde geldt voor woningaanpassingen.

Hij treedt het pleidooi bij voor een graduele premie gezien de koppeling met de Vlaamse sociale bescherming en de zorgkassen. De Vlaamse sociale bescherming opteert voor een omvattende benadering. Voor elke verzekering geldt dat wie zijn premie betaalt, niet uitgesloten wordt van zijn recht. De Vlaamse Ouderenraad bepleit een koppeling met de zorgzwaartemeting.

Expertise moet op een voldoende hoog niveau worden opgebouwd. Het Vlaamse niveau kan dat delegeren aan satellieten op een lager niveau. Die expertise ter plaatse brengen en op maat aanpassen moet op lokaal niveau gebeuren. In dat verband zijn de lokale dienstencentra genoemd. Neutrale dienstverlening biedt het grootste voordeel en de meeste baten. Waar wil de Vlaamse Ouderenraad dat verankeren? In verkokering vervallen is geen optie. De vijf grote zorgkassen zijn ideologisch gelieerd aan verzuilde dienstverleners.

Tine van der Vloet vraagt de Vlaamse Ouderenraad of er voldoende aandacht is voor middelenhergebruik?

Ortwin Depoortere merkt vooral aandacht voor premies voor woningrenovatie. Nieuwbouw mag niet uit het oog verloren worden. Gemeentes moeten nagaan hoeveel 80-plussers in een nieuwbouw wonen. Hoeveel 80-plussers wonen in een oude woning en hebben een renovatiepremie nodig? Dat is belangrijk gezien de budgettaire impact.

Er is terecht sprake van een premiedoolhof. Allicht zijn er premies op verschillende niveaus. Moeten die premies op Vlaams niveau centraal georganiseerd worden? Is er nog een rol weggelegd voor het lokale niveau?

Het is niet de bedoeling voor versplintering te zorgen op lokaal niveau. De OCMW's worden in de gemeentebesturen gevoegd. Biedt dat mogelijkheden om advies en toeleiding te organiseren?

Bart Van Malderen zegt dat streven naar een leeftijdsonafhankelijk beleid unanieme steun geniet. Het is een voorwaarde om 'ageing in place' waar te maken en het gespecialiseerde woonzorgaanbod zo efficiënt mogelijk te maken.

Er wordt terecht uitgegaan van het idee dat een en ander in volgorde gezien moet worden. Door productnormering en sensibilisering moeten zo vroeg mogelijk in het proces inspanningen nagestreefd worden. Hoe sneller in het proces wordt ingegrepen, hoe groter het rendement. Dat is een goede zaak voor de eigenaar van het pand. Wie zijn woning toegankelijk maakt, maakt die ook toegankelijk voor ouderen en voor mensen met een beperking. Wat van bij de nieuwbouw wordt gerealiseerd, is goedkoper dan renovatie. Het volstaat te verwijzen naar de standaardbreedte van deuren. Met de sector afspreken om deuren breder te maken, volstaat om elke woning rolstoeltoegankelijk te maken. Het pleidooi voor ontschotting geldt op de woningmarkt zowel voor de private als voor sociale huisvesting. Zorg voor personen met een handicap persoonsvolgend maken is ook een voorwaarde om zorg op vraag te realiseren.

Ongeacht het systeem gelden er twee uitgangspunten. Het grootste marginale effect moet worden nagestreefd door doodgegewicht te vermijden. Het beleid moet een hefboom bieden aan wie de ingreep anders niet zou doen. Daarnaast moeten omgekeerde transfers en mattheuseffect vermeden worden. Er zijn verschillende mogelijkheden. Er kan inkomensgerelateerd gewerkt worden door gradueler en fijner te werk te gaan dan thans het geval is. Er kan inkomensgerelateerd worden

gewerkt aan het einde van het proces of bij de aanvraag. De zorgverzekering kan ook inkomensgerelateerd worden. Het verzekeringsprincipe staat een inkomensgerelateerde premie niet in de weg.

Jul Geeroms antwoordt dat levensbestendig (ver)bouwen belangrijk is. Allicht kan dat niet worden opgelegd maar bepaalde bouwnormen kunnen daarop inspelen. Dat verklaart de verwijzing naar de architecten(opleiding). Deze elementen beïnvloeden bovendien de waarde van de woning.

Dat mensen beter geïnformeerd moeten worden slaat niet alleen op informatie over alle mogelijkheden. Er moet een instantie zijn die advies verleent over de voor de hand liggende oplossingen voor een bepaald probleem. Er zijn verschillende instanties die deze informatie kunnen verspreiden: zorgkassen, ouderenverenigingen of lokale dienstencentra. Er moet een punt zijn waar men terecht kan voor onafhankelijk advies. Lokale dienstencentra, die er allicht op zullen wijzen niet over de daarvoor vereiste expertise te beschikken, moeten kunnen doorverwijzen. Net zoals zorgkassen. Allicht ligt een belangrijke rol bij het geïntegreerd breed onthaal, zodat het duidelijk is waar iemand terecht kan met vragen (naar ondersteuning). Dat is uiteraard een lokale aangelegenheid. Informatie kan de betrokkenen langs veel kanalen bereiken.

Nils Vandenwege stelt vast dat veel ouderen de weg niet vinden naar de actoren die zich hiermee bezighouden. Er is een gebrek aan kennis over de verschillende zorgactoren. Met dat in het achterhoofd is het belangrijk dat het om diensten gaat waarmee ouderen al in contact komen. Een uniek loket voor mensen met een zorgbehoefte moet op een goede wijze toeleiden naar de ondersteuning waar men recht op heeft en naar diensten die kunnen begeleiden en adviseren.

Lokale dienstencentra spelen een belangrijke rol voor de kwetsbare buurtbewoners. Zij moeten informeren over bijvoorbeeld het ondersteuningsaanbod en begeleiding bij aanpassingen. De spreker betwijfelt of zij in de huidige omstandigheden in staat zijn om ouderen individueel te begeleiden bij woningaanpassingen.

Uit ouderenbehoefteonderzoeken kan worden afgeleid dat een groot aandeel van de ouderen in een onaangepaste woning of in een woning van slechte kwaliteit woont. Er mag niet worden uitgegaan van de aanname dat de meeste 80-plussers in een nieuwbouw wonen. Er zijn echter geen sluitende data die over Vlaanderen veralgemeend kunnen worden.

Jul Geeroms neemt aan dat 80-plussers doorgaans in oude woningen wonen. Deze leeftijdscategorie is minder goed geïnformeerd. Ze kunnen niet altijd met een computer overweg om informatie te raadplegen. Informatie en ondersteuning voor ouderen is noodzakelijk.

Nils Vandenwege wijst in antwoord op de vraag over middelenhergebruik op het belang van een goede woningenmix en verhuisbegeleiding voor ouderen. Ouderen blijven in een onaangepaste woning wonen. Naarmate er meer aangepaste woningen zijn, moeten verhuizingen begeleid worden om ouderen naar een aangepaste woning toe te leiden.

Er kan ook geopteerd worden voor universal design. De premie voor personen met een handicap vertrekt van het principe dat er normale producten zijn naast aangepaste die meer kosten. Ook hier rijst de vraag of universal design geen oplossing kan bieden. De aanpassingspremie voor ouderen is op dit punt flexibeler door aan te geven voor welke categorieën een premie kan worden aangevraagd. Tot nader order ontvangt de Vlaamse Ouderenraad daar geen klachten over.

Het gaat vaak om aanpassingen aan het sanitair: een voldoende hoog toilet met handgreep, een douche met zitvlak of een inloopdouche. Andere voorbeelden zijn een nieuwe trap, een traplift, een hellend vlak, een drempel wegwerken of automatische bediening van rolluiken of garagepoort. Daar is heel wat expertise over.

De Vlaamse Ouderenraad heeft nog geen concrete taperingvoorstellen, maar zegt toe daarover in dialoog te gaan met de achterban. Het principe is dat naarmate iemand meer ondersteuning en aanpassing vandoen heeft, op een getrapte wijze gewerkt moet worden. Onderzoek moet de belangrijkste verschillen in ondersteunings- en zorgnoden onderbouwen.

Jul Geeroms benadrukt het belang van leeftijdsonafhankelijkheid. De Vlaamse Ouderenraad is gevoelig voor leeftijdsgrenzen die discriminerend werken. Waar nodig en mogelijk moeten leeftijdsgrenzen vermeden worden. Er zijn vijftigers met grotere zorgnoden dan 65-plussers.

III. Uiteenzetting door Tine Missinne, regionaal coördinator en contactpersoon gemeentelijk toegankelijkheidsbeleid, en Lieve Houbrechts, adviseur Wonen en Zorg, Inter

1. Inter – opdracht

Tine Missinne zegt dat Inter een nieuw en recent opgericht extern verzelfstandigd Vlaams agentschap is. Het bundelt een aantal organisaties met expertise inzake toegankelijkheid en universal design, zoals het Vlaams expertisecentrum toegankelijkheid Enter. In het toegankelijkheidsbureau heeft Lieve Houbrechts haar sporen verdiend inzake woningaanpassingen. Er is expertise te vinden van de verschillende provinciale adviesbureaus rond toegankelijkheid, het Vlaams expertisecentrum en Intro dat werkt rond toegankelijkheid van evenementen, gebundeld in het nieuwe Inter. De naam Inter stoelt op de idee van interactie tussen mens en omgeving. Het uitgangspunt is dat niet zelden een onaangepaste omgeving er de oorzaak van is dat mensen met een beperking niet volwaardig kunnen participeren aan de samenleving. Inter krijgt heel wat opdrachten en neemt een katalysatorrol op tussen professionelen, gebruikers en overheden.

2. Integrale toegankelijkheid en universal design

Inter hanteert een aantal belangrijke uitgangspunten. Zo gaat spreken van integrale toegankelijkheid verder dan louter fysieke toegankelijkheid. De tweede pijler is toegankelijkheid van communicatie. Universal design is een sleutelement van de eigen werking. Het staat voor ontwerpen voor iedereen zodat mensen op een gelijkwaardige en onafhankelijke manier kunnen deelnemen aan de samenleving, en infrastructuur en dienstverlening kunnen gebruiken. Het is een misvatting dat toegankelijkheid enkel bestaat in functie van personen met een beperking.

3. Publicaties over wonen

Wonen staat al jaren op de agenda en er is jarenlange ervaring met advies voor woningaanpassingen. Inter is de bron van een aantal publicaties die de bijbel genoemd kan worden als het om wonen en meegroeiwonen gaat. Dezilverensleutel.be is een website die informatie bundelt over wonen voor ouderen en heel wat praktische tips bevat. Meegroeiwonen kreeg als concept mee vorm door het voormalige Enter. Recent is een brochure uitgegeven over kangoeroewonen. Inter vervult een pioniersrol met betrekking tot het thema.

4. Wonen voor ouderen – enkele vaststellingen

Inter heeft een aantal vaststellingen op een rijtje gezet die niet verrassend zijn. De nood aan geschikte woningen voor ouderen is groot en groeit nog steeds. Die nood zal door vergrijzing en verzilvering binnen tien jaar nog groter zijn. Er is heel wat verouderd woonpatrimonium en in veel oude woningen zijn structurele aanpassingen niet eenvoudig te realiseren. Zo zijn er ouderen die hun appartement niet meer uit kunnen nadat ze een beperking hebben ontwikkeld, omdat er geen lift is.

Een ander aandachtspunt is de nood aan een nieuwe kijk op wonen, met aandacht voor universal design. Architecten leren nog altijd bouwen voor de gemiddelde mens. Intussen is duidelijk dat heel wat mensen van dat gemiddelde afwijken. Universal design houdt in dat ontwerpen van gebouwen, woningen of andere zaken in de publieke ruimte uitgaan van een zeer grote doelgroep en niet enkel van de homo universalis van Michelangelo of de ideale mobiele mens.

De VN-Conventie inzake de rechten van personen met een handicap is door België geratificeerd in 2009. Ze verwijst geregeld naar wonen en woonbeleid zoals de diverse overheden het zouden moeten ontwikkelen. De conventie is in de conceptnota niet vermeld hoewel dat zinvol zou zijn.

De bewustwording over de noodzaak aan en het voordeel van goed toegankelijke woningen groeit traag. Dat is een vreemde vaststelling gezien de demografische ontwikkelingen en de nieuwe visies op inclusie en participatie. Eigenaars, mensen in de bouw, ontwerpers en aannemers volgen die idee relatief traag. Het is een voortdurende strijd tussen de mensen die (ver)bouwen en gemotiveerd zijn om hun woning aanpasbaar te maken en de mensen die de werken uitvoeren. Er is nog werk aan de winkel om die doelgroep te sensibiliseren.

Ouderen vragen duidelijke informatie over hoe ze een woning moeten aanpassen, welke premies er beschikbaar zijn en hoe dat alles praktisch in zijn werk gaat. Daarbij komt de vaststelling dat ouderen vaak weten wat er moet gebeuren, maar de investering niet zien zitten om financiële redenen of omdat de kinderen het afraden.

5. Inzet op preventie – meersporenbeleid

Inter stelt voor een echt geïntegreerd woonbeleid te voeren. Men zit met een verouderd patrimonium. Er wordt evenwel heel wat nieuwbouw gezet en basistoegankelijkheid zou in die context gegarandeerd moeten zijn. Dat zou moeten leiden tot minder investeringen op termijn en minder ingrijpende woningaanpassingen. Sensibilisering is een sleutel. Financiële ondersteuning volstaat niet. Zich bewust worden van toegankelijkheid is al een grote stap naar een beter woonpatrimonium. Die sensibilisering is ook nodig in de bouwsector. Zo zou een standaarddeur de facto breder kunnen zijn dan de smalle versie die in de handel te verkrijgen is. Dat zou een zeker automatisme inbouwen inzake toegankelijkheid.

De conceptnota verwijst terecht naar de toegankelijkheid van de onmiddellijke leefomgeving. Een perfect aangepaste toegankelijke woning heeft weinig zin als ouderen niet meer naar buiten kunnen en niet kunnen deelnemen aan het gemeenschapsleven, of als er geen winkels, voorzieningen of openbaar vervoer in de buurt zijn. Inter vraagt om naast de toegankelijkheid van de onmiddellijke leefomgeving nog extra aandachtspunten te vermelden. Belangrijk is onder meer de drempelloze aansluiting van de woning op het publieke domein. Vaak sluiten voetpaden aan op een woning met een hoge drempel of zijn er enkele trappen. Eigenlijk moet als basisprincipe gelden dat zoveel als mogelijk drempels tussen

woningen en publiek domein weggewerkt worden. Steeds vaker krijgen gemeentebesturen de vraag om aanpassingen aan te brengen aan voetpaden om bijvoorbeeld met een scootmobiel gemakkelijk een woning in te kunnen. Dat kan ertoe leiden dat er uiteindelijk een ontoegankelijk voetpad overblijft met alom aanpassingen. Dergelijke problemen kan men voorkomen door in nieuwe bouwvergunningen al de toegang drempelloos te plannen. Zo zijn op termijn minder aanpassingen nodig.

Levenslang wonen en zolang mogelijk in de eigen woning blijven, is de wens van veel ouderen. Toch kan het interessanter zijn om tijdig te verhuizen naar een geschiktere en aangepaste woongelegenheid. Dat moet worden aangemoedigd en ondersteund. Dat vergt evenwel voldoende diversiteit in het woningaanbod. Mensen zijn misschien bereid om te verhuizen naar een andere woning, maar willen toch graag in de vertrouwde buurt blijven wonen. Een divers woningaanbod in alle buurten is een sleutelfactor. Het moet eenvoudig zijn om een te grote en onaangepaste woning te verlaten maar toch in de vertrouwde buurt te blijven wonen zodat het maatschappelijk netwerk intact blijft.

Alle premies, niet enkel de aanpassingspremies, die gelinkt zijn aan wonen, en alle communicatie over wonen moeten voldoende aandacht hebben voor meegroeiwonen en toegankelijkheid. Zonder leeftijdsonderscheid moet iedereen al op jonge leeftijd ertoe worden aangezet om na te denken over toegankelijkheid en het concept meegroeiwoningen. Dat blijkt moeilijk. Jonge mensen lijken overtuigd van hun eeuwige jeugd en wie er aandacht aan besteedt zijn professionelen of mensen die bijvoorbeeld gerontologie studeerden. De grote groep jonge bouwers krijgt het concept niet mee en wordt niet aangemoedigd. Gemeenten verstrekken veel informatie over duurzaam bouwen, maar over levenslang wonen niets. Ook in die zin kan een geïntegreerd beleid helpen.

Het is cruciaal niet te wachten tot er zich problemen voordoen. Inter wil daarom attenderen op het hanteren van leeftijdsgrenzen. Op hogere leeftijd krijgen mensen de aanpassingen vaak niet meer georganiseerd of vinden ze het de moeite niet meer. Inter vraagt aandacht voor burgers die door aanpassingen hun woning geschikt willen maken voor levenslang wonen voor ze met beperkingen geconfronteerd worden.

6. Aandachtspunten premiebeleid

Er is de vraag om aandacht voor communicatie over integrale toegankelijkheid. Die vraag geldt ook voor het premiebeleid. Het blijkt ook moeilijk om door de bomen het bos nog te zien en bijgevolg is eenvoudig in de procedures een ander werkpunt. Er moet correcte en heldere informatie beschikbaar gesteld worden via verschillende kanalen. Inter vestigt de aandacht ook op omkadering van mensen die aanpassingen willen uitvoeren, en vraagt om sensibilisering en vorming. Voorts is ook het onafhankelijke advies vermeld.

7. Vragen bij de conceptnota

Uit het voorstel om de aanpassingspremies samen te voegen kan worden afgeleid dat zich een beleid aandient waarbij de aanpassingspremie verstrekt wordt aan mensen die een handicap hebben ontwikkeld. Is deze afleiding terecht? Wordt er een onderscheid gemaakt tussen mensen met of zonder een VAPH-erkenning? Het wegwerken van de leeftijdsgrens is een goed idee, maar het vergt nog verduidelijking. Inter vraagt ook om in het premiebeleid voldoende ruimte te laten voor proactief denken. Dat behelst de mogelijkheid voor ouderen om tijdig de nodige aanpassingen uit te voeren. Inter ziet dat graag gestimuleerd in het kader van een premiebeleid.

IV. Vragen van de leden

Katrien Schryvers ontkent dat het de bedoeling is enkel nog premies toe te kennen aan personen met een handicap. De vraag is hoe de systemen in elkaar geschoven kunnen worden. Hoewel dat tot moeilijkheden zal leiden, moet er een poging ondernomen worden want anders blijven de twee systemen uit elkaar groeien. Dergelijk systeem is ook rechtvaardiger, bijvoorbeeld voor iedereen ouder dan 65 jaar die een handicap oploopt. Op termijn kan het tot één systeem komen ongeacht de reden waarom een woning aangepast moet worden. Het wordt een systeem met twee toegangspoorten (leeftijd of VAPH-ticket) en een eengemaakte lijst met aanpassingsmogelijkheden die voor ondersteuning in aanmerking komen. De volgende vraag die beantwoord moet worden, is de gewenste tussenkomst. Thans is de VAPH-bijdrage, in tegenstelling tot de bijdrage uit de sector Wonen, niet inkomensgerelateerd. In een eerste fase kan voor iedereen die het recht op basis van zijn leeftijd verkrijgt, het taperingsysteem ingevoerd worden. De conceptnota laat deze items open. Hoe verloopt de weg daarnaartoe?

Dezilverensleutel.be geeft informatie over wonen voor ouderen. Deze website is sectoraal. Wordt overwogen om dat intersectoraal te maken?

Er wordt terecht gepleit voor aangepaste woningen in de buurt, maar ook op dat punt is ontkokering aangewezen. Aangepaste woongelegenheden zijn thans vaak gebouwd voor personen met een beperking. De bewoners betalen er woonkosten en krijgen zorg en ondersteuning volgens dat systeem. Het kan ook gaan om assistentiewoningen waarvoor een leeftijdsvereiste geldt, of om beschut wonen voor wie uit een psychiatrische residentiële setting komt. Aangepast wonen moet integraal aangepast worden. Wie niet meer zelfstandig kan wonen of wie in een onaanpasbare woning woont, moet een aanbod vinden in de buurt. De zorg moet worden aangepast aan de noden. Thans bepaalt de categorie waartoe men behoort de verhuizing.

Bart Van Malderen benadrukt het belang van de VN-Conventie inzake de rechten van personen met een handicap. De vrije woonkeuze is een onderdeel van de integratie van personen met een beperking. Niemand mag er automatisch van uitgaan dat personen met een handicap gaan samenwonen vanwege die handicap. Voor ouderen staat de de-institutionalisering al verder. Ouderen verhuizen pas naar een gespecialiseerde voorziening als het niet anders meer kan. De norm is dat ouderen zo lang mogelijk volgens hun vrije keuze blijven wonen. Dat veronderstelt voldoende spreiding over de buurt, en bijgevolg moet de woonmarkt ontkokerd worden. De categorie waarin iemand terechtkomt, bepaalt thans de plaats waar hij moet wonen. Ook de sociale huisvesting heeft ter zake een belangrijke opdracht. Het beleid moet dat stimuleren.

Voorbeelden van toegankelijkheid gaan logischerwijze vaak over mobiliteit. Als het de bedoeling is mensen langer in de eigen woning te laten wonen of mensen met een beperking vrije woonkeuze te garanderen, moeten nog andere aspecten van zorg en ondersteuning gefaciliteerd worden in de woning. Mensen met een lichte vorm van dementie zijn bijvoorbeeld gebaat bij een alarm-, communicatie- en waarschuwingssysteem om een versnelde opname te vermijden.

Het is economisch allicht niet altijd aangewezen om een woning aan te passen. Mensen hebben niet altijd zin om op een bouwterrein te wonen. Hoe kunnen verhuizingen ondersteund worden? Hoe kunnen mensen geholpen worden bij een verhuizing?

Lieve Houbrechts zegt dat alle woningen basistoegankelijk moeten zijn zodat meerdere mensen in hetzelfde woningtype terechtkunnen. Dat verhoogt de kans dat mensen kunnen wonen waar ze dat zelf willen. Een aantal specifieke zaken zal altijd tot specifieke aanpassingen nopen. Een basistoegankelijke woning volgt de principes van het meegroeiwonen. Dergelijke woning kan op eenvoudige wijze aangepast worden waardoor ze voor meer mensen in om het even welke levensfase bruikbaar is.

Veel ouderen kopen een appartement. Sedert 2010 geldt voor grotere bouwprojecten dat de publieke delen toegankelijk moeten zijn. Voor projecten van minder dan zes woonegelegenheden geldt dat niet. Ze worden uitgerust met een te kleine lift. Er is een drempel aan de hoofdingang. De oudere kopers merken dat niet op het plan. Ze zijn niet geïnformeerd. De vraag is hoe dat op te vangen. Er zijn ook voorbeelden van assistentiewoningen waarvan het terras door een drempel wordt gescheiden van de woonplaats omdat de erkenningsnorm de terrasdrempel niet verbiedt. Dat vergt sensibilisering van bouwpromotoren.

Verder gaan dan louter fysieke toegankelijkheid moet al op planniveau ontworpen worden. Een persoon met dementie kan zich beter oriënteren in een conceptueel goed ontworpen woning. De meegroeiwoning houdt met een aantal van deze zaken rekening.

Over de specifieke aanpassingen moet correct advies worden gegeven om mensen langer thuis te laten wonen. Dat moet onafhankelijk en betaalbaar gebeuren. Sommigen vragen geen advies vanwege de prijs. Advies wordt niet altijd gevolgd door een gebrek aan ondersteuning of een netwerk om het uit te voeren. Ouderen zijn ook vaak slachtoffer van misbruik als er niemand is om het advies op te volgen.

Tine Missinne zegt dat de zilverensleutel.be is opgezet met het verouderde woonpatrimonium in het achterhoofd. Het geeft informatie over het aanpassen van bestaande woningen. Meegroeiwoningen zijn bedoeld om jonge bouwlustigen toekomstgericht te laten denken.

Lieve Houbrechts zegt dat de gids over meegroeiwoningen voor ontwerpers en projectontwikkelaars geschreven is. Dezilverensleutel.be is dat slechts in mindere mate. Die website bevat eerder basisinformatie. De website is als project begonnen. Thans zijn er niet meer genoeg middelen om alles up-to-date te houden. Het is een drukbezochte website. Er worden laagdrempelige aanwijzingen en richtlijnen gegeven zodat een aantal zaken waar mensen vaak niet bij stilstaan op eenvoudige wijze geoptimaliseerd kunnen worden.

Tine Missinne zegt dat professionals deze website gebruiken als leidraad om ouderen te begeleiden.

Inter kan de overheid bijstaan om alle informatie over wonen te centraliseren en om zaken op elkaar af te stemmen om tot een nieuwe woningcategorisering te komen. Niet elke woning moet rolstoeltoegankelijk zijn. Het is wel interessant te weten tot welke toegankelijkheids categorie een woningtype behoort. Naast individuele begeleiding van mensen die woningadvies vragen, kan Inter ook doorverwijzen en de overheid bijstaan in haar beleidskeuzes.

Ondersteuning bij verhuizingen houdt mentale ondersteuning in. Mensen moeten zich gesteund voelen in dat idee. De drempel is hoog. Een eigen woning bezitten is interessant maar kan ook een rem zijn. Sensibiliseren en informeren zijn belangrijk. Mensen moeten elkaar ook ondersteunen want ze volgen vaak elkaars voorbeeld. Verhuizen uit de eigen woning hoeft geen verlies te zijn.

Lieve Houbrechts zegt dat Inter dankzij adviesverlening de refertelijst van het VAPH perfect kent. De refertelijst is op meerdere punten geschikt voor ouderen. De woningaanpassingen op de refertelijst zijn echter gekoppeld aan functieprofielen, zoals 'vervanging van de onderste ledematen' voor een rolstoelgebruiker. Dat wordt een moeilijke oefening. De refertebedragen zijn hoger en realistischer dan de aanpassingspremie voor ouderen die slechts 1250 euro bedraagt. Dat volstaat niet om een badkamer volledig te ontmantelen. Om een ruimte te herbestemmen kent het VAPH bijvoorbeeld een basisbedrag toe naast tussenkomsten voor bepaalde toestellen.

Voor mensen met een verstandelijke beperking is het ook vaak aangewezen om gelijkvloers te wonen omdat ze de trap niet meer op durven of kunnen. Zij vallen uit de boot omdat er geen mobiliteitsbeperking aan de basis ligt en ze niet rolstoelafhankelijk zijn. Men moet daarvan af als het de bedoeling is 65-plussers die hun badkamer of keuken vernieuwen, dat op een goede wijze te laten doen. Een inloofdouche was tot voor enkele jaren een specifieke aanpassing. Thans is het mooi en hip.

Tine Missinne waarschuwt voor procedurele moeilijkheden. De nieuwe premies mogen er niet toe leiden dat mensen zich nog meer moeten verantwoorden of dat er nog meer categorieën ontstaan.

Lieve Houbrechts vult aan dat de VAPH-procedure voor hoog betoelaagde woningaanpassingen al heel moeilijk is. Wie niet uit een bepaalde categorie valt, moet zich tot de bijzondere bijstandsc commissie richten. Voor ouderen moeten de aanpassingen gezien hun levensverwachting vaak op korte termijn kunnen gebeuren. De aanpassingspremie moet niet vooraf aangevraagd worden. Na uitvoering van de werken wordt de factuur opgestuurd. De kosten worden vergoed van wie aan de voorwaarden voldoet.

Tine Missinne zegt dat het premiebeleid voldoende aandacht moet besteden aan het concept van de meegroeiwoning.

Lieve Houbrechts wijst op het beperkte succes van de duurzaamheidspremie van de stad Genk. Levenslang wonen was een van de parameters. Er moet ter zake nog veel verduidelijkt worden. Zo gaat het niet uitsluitend om meer middelen. Aanpasbaar bouwen hoeft niet meer te kosten. Het volstaat vaak goed na te denken over bepaalde conceptuele keuzes.

V. Uiteenzetting door Dimitri Heyndrickx, intermutualistisch stafmedewerker, en Veronique Van Moer, Vlaams Intermutualistisch College

Dimitri Heyndrickx zegt dat de ziekenfondsen de vaststelling onderschrijven dat het huidige systeem van premies voor aanpassingen en verbeteringen aan de woning een kluwen is voor de burger en voor de professional die als opdracht heeft om kwetsbare mensen tot hun rechten te laten komen. Elke vereenvoudiging in de regelgeving die de toegang tot rechten en ondersteuning ten goede komt voor zij die het nodig hebben, is een stap in de goede richting. Of die nood aan ondersteuning het gevolg is van een aangeboren handicap, een niet-aangeboren handicap, of van zorgbehoefendheid ingevolge hoge leeftijd of ziekte, is van ondergeschikt belang.

De conceptnota brengt de problematiek goed in kaart. De huidige premies zijn te versnipperd en te veel vanuit een overheids perspectief georganiseerd. Het gevolg is dat de potentiële rechthebbenden moeilijk door het bos nog de bomen zien en

dat er een reëel risico bestaat op het niet-gebruik van rechten door de burgers die ze het meest nodig hebben.

VICO hoopt dat de integrale benadering waarmee de analyse van de probleemstelling 'as is' gemaakt is, kan worden doorgetrokken naar de verdere uitwerking. De bestaande regeling valt onder verschillende beleidsdomeinen en bestuursniveaus. Een vereenvoudigd eengemaakt systeem met twee stelsels kan perfect voor VICO, op voorwaarde dat beide stelsels op elkaar afgestemd zijn. Dat impliceert een transversale aanpak. De conceptnota brengt alleen een voorstel tot uitwerking van één stelsel. Men vreest dat opnieuw de basis wordt gelegd voor een gefragmenteerd systeem waarbij de samenhang tussen de stelsels ontbreekt.

VICO pleit voor een integrale en transversale benadering maar begrijpt dat het geen eenvoudige oefening is. Er wordt al jaren een zeer grote terughoudendheid gesignaleerd in het beleidsdomein Personen met een Handicap ten aanzien van grotere integratie tussen gehandicaptenzorg en ouderenzorg. Dat is vooral gelieerd met het verschil in budgetten en de vrees dat de anders en beter gesubsidieerde gehandicaptensector zal moeten opdraaien voor de stijging van de kosten in de ouderenzorg. Ook de beter gesubsidieerde gehandicaptensector loopt nog steeds tegen grenzen aan. Er vallen mensen uit de boot of ze staan langer dan wenselijk op wachtlijsten.

Het is voor VICO duidelijk dat de oplossing rekening moet houden met schaarste van middelen. In dat opzicht is inzetten op preventie essentieel. Op pagina 5 van de conceptnota staat de terechte opmerking dat er geen onoverkomelijke aanpassingen hoeven te gebeuren aan woningen als er van bij ontwerp en bouw van woning of appartement rekening wordt gehouden met de principes van het meegroeiwonen. Hier ziet men liever spreken van universal design omdat men daarmee niet enkel ouder worden als oorzaak van de ondersteuningsnood dekt, maar bijvoorbeeld ook handicap. De verdere verduidelijking in de tekst blijkt daar wel rekening mee te houden. Het is een kwestie van terminologie.

De meerkosten bij aanvang worden ruimschoots gecompenseerd door het vermijden van latere aanpassingskosten. Duurzaam wonen of bouwen heeft extra kosten, maar genereert later een terugverdieneffect. Toch hamert VICO erop dat naarmate men via normering verplichtingen oplegt, bouwen of kopen voor een grotere groep onbereikbaar wordt vanwege niet meer betaalbaar. Dat kan niet de bedoeling zijn van een preventieve benadering. Men vraagt blijvende aandacht voor dergelijke ongewenste effecten.

Het idee dat men levenslang in de eerste eigen woning blijft wonen, hoeft ook geen uitgangspunt te zijn. Aangepast wonen is ook mogelijk door te verhuizen naar een aangepaste en doorgaans kleinere woning. Als elke woning gebouwd moet worden met het oog op toegankelijkheid dan gaat men ervan uit dat de woningen naar grootte nuttig blijven op het moment dat men ouder en hulpbehoevend wordt. Dan zijn de kinderen meestal het huis uit, en is misschien, ondanks de flexibiliteit qua toegankelijkheid, de woning toch te groot.

Er moet voor VICO ook ingezet worden op het verhogen van de verhuisbereidheid. Het heeft geen zin om sommige woningen aan te passen. De baten zijn te laag voor de investeringen die noodzakelijk zijn. Bovendien speelt ook de woonomgeving een belangrijke rol. Het gaat dan over de aanwezigheid van basisvoorzieningen in de nabije omgeving zoals kapper, winkel, post, ontmoetingsruimte en de lokale mobiliteitsmogelijkheden. De verhoogde aandacht voor het inzetten op zorgzame buurten, niet alleen door het versterken van sociale cohesie, maar ook door ingrepen op de ruimtelijke ordening en omgevingsfacto-

ren juicht VICO toe. Dat toont aan dat een systeem van aanpassingspremies niet los gezien kan worden van een preventieve aanpak en vice versa.

Sinds het Woonzorgdecreet van 13 maart 2009 zit in Vlaanderen ook de bouw van assistentiewoningen in de lift. Men kan eigenlijk stellen dat wie op oudere leeftijd kiest voor een assistentiewoning, bewust kiest voor aangepast wonen en dus vooruitziend is. Als evenwel de zorgbehoevendheid van een bewoner van een assistentiewoning toeneemt, wordt die persoon uitgesloten van heel wat hulpmiddelen uit de refertelijst van het VAPH omdat hij een assistentiewoning bewoont. Nochtans moet de eigenaar van de assistentiewoning niet wettelijk in die hulpmiddelen voorzien. Dat kan men een burger niet uitleggen. Zo ontstaan er situaties waarin de burger in een assistentiewoning woont, maar minder goed ondersteund is in zijn zelfredzaamheid dan iemand die in een gewone woning woont, en wel VAPH-hulp kan genieten. Dergelijke ongelijke behandelingen zijn voor VICO onlogisch en onaanvaardbaar. De voorgenomen vereenvoudiging moet ook daarmee komaf maken.

Wat met de Vlaamse huursubsidie op pagina 12? Zij die het meest nood hebben aan ondersteuning, hebben geen woning in eigendom. De maximumhuurprijs voor de gehuurde woning is niet in verhouding tot de realiteit in de meeste regio's. Hoeveel aangepaste huurwoningen zijn er nog voor 590 euro per maand?

Naarmate de schaarste van betaalbare woningen groter is, stijgt ook de nood aan ondersteuning door huursubsidies bij een zeer kwetsbare doelgroep. Doordat die maximumhuurprijs niet in verhouding staat tot de gangbare marktprijzen, vallen de meest kwetsbaren uit de boot voor ondersteuning. Aangezien het subsidiebedrag per persoon ook begrensd is, heeft de maximumprijs weinig of geen effect op de uitgaven per aanvrager. De maximumhuur als criterium heeft enkel zijn effect op de totaalkosten omdat men zo burgers uitsluit. Helaas gaat dat om een kwetsbare doelgroep.

Ook VICO ziet de nood aan een integrale aanpak die uitgaat van zowel preventie, sensibilisering als financiële ondersteuning. Ontschotting mag hierbij geen dode letter blijven.

Daar waar de analyse heel duidelijk is beschreven, blijkt het concrete voorstel in de conceptnota minder helder. VICO meent dat het verder onderzoek vergt en geeft een aantal bedenkingen mee.

De initiatiefnemers stellen twee voorwaarden voorop die in een nieuw systeem moeten worden toegepast. Enerzijds wordt leeftijd als onbelangrijk afgedaan, maar iets verder ziet het ernaar uit dat er toch opnieuw aangestuurd wordt op een leeftijdsgrens. Dat is niet duidelijk. Het bepalen van een nieuwe leeftijdsgrens gaat volgens VICO in tegen het streven naar een leeftijdsonafhankelijk ondersteuningsbeleid. Het bepalen van elke nieuwe leeftijdsgrens leidt steeds opnieuw tot een gevoel van onrechtvaardigheid bij de groep die daar net buiten valt. Men vraagt om de objectieve behoefte aan ondersteuning als criterium te hanteren, en niet de leeftijd.

Als er premies beschikbaar zijn, moet erover gewaakt worden dat de procedure helder is, een vereenvoudiging voor de burger inhoudt en snel kan verlopen. De ervaring leert dat een aanvraag voor erkenning bij het VAPH gepaard gaat met een lange procedure. Dat is niet in alle situaties haalbaar. De premie laten afhangen van een adviesrapport over de woningaanpassing kan een alternatief zijn.

Men onderstreept nog dat, als meer mensen in aanmerking komen, de middelen moeten volgen. Het kan niet zijn dat de totaalenveloppe gelijk blijft als nieuwe

criteria of afstappen van een leeftijdsgrens betekent dat meer mensen een premie moeten ontvangen.

Prioritair moet de aandacht gaan naar de meest kwetsbaren. Voor hen blijft een woningaanpassing vaak financieel onhaalbaar: ofwel is men niet in staat de tegemoetkoming voor te financieren, ofwel is het gedeelte dat ten laste blijft te groot. Ook het deel 'basiskosten' is voor hen te veel omdat ze in hun situatie zonder de noodzakelijke aanpassing geen nieuw hulpmiddel kunnen aankopen. Die drempel kan meegenomen worden in het getrapte systeem dat wordt vooropgesteld. Het kan ervoor zorgen dat de allerlaagste inkomens maximaal ondersteund worden.

VI. Vragen van de leden

Katrien Schryvers herhaalt dat het de bedoeling is een vereenvoudigd systeem op te zetten. De conceptnota moet de discussie openen. Men wil niet zonder meer de twee systemen naast elkaar verder laten bestaan en uit elkaar laten groeien. Men beseft goed hoe moeilijk de zoektocht voor mensen is en dat sensibilisering cruciaal is om er proactief mee te leren omgaan. Men weet ook dat het alles-of-nietsverhaal niet als rechtvaardig wordt aanvoeld en ook de leeftijdsgrens moeilijk verteerbaar is. Het is derhalve uitdrukkelijk de bedoeling het debat in te zetten en samen na te denken over hoe men uiteindelijk tot één systeem kan komen op langere termijn, met reeds aanpassingen op kortere termijn die de mensen het leven makkelijker maken en alvast aan een aantal elementen tegemoetkomen.

Intussen weet men dat het mogelijk is met twee toegangspoorten te werken, met als eerste het VAPH-ticket en als tweede de leeftijd. Dat maakt het niet leeftijdsafhankelijk maar veronderstelt een vermoeden van nood aan aanpassing. Een adviesrapport over de woningaanpassing kan daartoe het middel zijn. Dat is een interessant denkspoor.

Katrien Schryvers noteert ook de suggestie om meer een taperingsysteem te hanteren dan een alles-of-nietssysteem. Zo worden meer tegemoetkomingen toegekend aan de meest kwetsbare mensen. Er is tegelijk een afbouw voor wie het minder nodig heeft. Dat is ook zo meegenomen in de conceptnota.

Tine van der Vloet komt terug op de dubbelzinnigheid in de regels voor wie een assistentiewoning bewoont en geen beroep kan doen op bepaalde rechten. Zo kunnen ze geen kantenbed krijgen, waarmee ze toch zelfstandig uit bed raken. De voorziening moet daar ook niet voor zorgen. Het lid heeft het al eerder aangekaart en ziet dergelijke problemen graag op korte termijn aangepakt, naast een langetermijnvisie. VICO heeft het probleem in elk geval correct aangekaart.

De middelen blijven een heikel punt en vergen grondig en goed overleg tussen de bevoegdheidsdomeinen Wonen en Welzijn. Het moet duidelijk zijn wat onder welk domein ressorteert. Aan de ene kant is een attest van het VAPH nodig, en voor ouderen wordt met leeftijd gewerkt, wat veel breder gaat. Is het beter om met één lijst te werken in plaats van twee? Of geeft dat problemen?

Veronique Van Moer stelt dat het wel mogelijk moet zijn om tot één lijst te komen. Dat past in de opmerkingen over vereenvoudiging. Afstemming tussen beide premies is een vereenvoudiging op zich. Dan kan men ook werken met een gestandaardiseerde lijst van hulpmiddelen of aanpassingen die worden terugbetaald. De refertelijst is vooralsnog een goede houvast, terwijl dat voor andere premies een meer open lijst is. Welke de beste optie biedt, moet onderzocht worden, maar één lijst lijkt haalbaar.

Bart VAN MALDEREN,
voorzitter

Björn ANSEEUW
Jan BERTELS
Tine VAN DER VLOET,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap
VICO	Vlaams Intermutualistisch College
VN	Verenigde Naties